

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא מ"ב-מ"ח
פרשת תצוה-שבת זכור | ז'- י"ג באדר (11-5 למרץ)

דף מ"ב: מעשה קנין

כדי לקנות חפץ, בית או בעל חיים, צריך לעשות מעשה קנין ועל ידי כך הוא עובר מרשותו של המוכר לרשותו של הקונה. מיטלטלין למשל, אפשר לקנות על ידי "משיכה" - משיכת החפץ, או "הגבהה" - הגבהת החפץ, ובדרכים נוספות.

כיצד קונים קרקע? על ידי כך שהקונה עושה בקרקע מעשים שמראים שהוא הבעלים החדש, בכך הוא קונה את הקרקע.

למשל, **כשהקונה בונה גדרות לשדה** - הוא קונה את הקרקע, כי מי בונה גדר? רק בעל הפית. אדם סתם כך אינו בונה גדר לשדה שאינו שייך לו.

קנין זה מכונה **"חזקה"**, כי הקונה **"מחזיק בקרקע"**. זו אחת האפשרויות לקנות קרקע.

דף מ"ג: "נוגע בדבר" ו"בעל דבר"

בעת שיש וכו' בין בעלי דין, למשל המלוה אומר "החזר לי את הכסף" והלווה אומר: "כבר החזרתי לך!" בית דין אומר ללווה, "אם יש לך עדים שהחזרת - הבא אותם ונפטור אותך".

אם הלווה יגיד בבית דין: "כן, יש לי שני עדים. יעקב ראה אותי מחזיר - זה עד אחד, ואני העד השני", כמובן שבבית דין יאמר לו: "אתה בכלל לא יכול להיות עד, שהרי אתה אחד מבעלי הדין". אדם זה

מכונה **"בעל דבר"** - בעל דבר הוא התובע או הנתבע והם פסולים להיות עדים על הנושא.

בדף זה לומדים שלא רק בעל דבר פסול לעדות אלא אפילו **"נוגע בדבר"**, דהיינו מי שרק מרויח מהעדות, גם הוא פסול לעדות.

התלמוד מספר על בני עיר שנגנבו להם ספר תורה, וקובע שאף אחד מבני העיר אינו יכול להעיד בבית דין על הגנבה, גם אם אין לו בעלות באותו ספר תורה, מפני שהוא **"נוגע בדבר"** - הוא מרויח מהעדות. הו, שהרי אם יחזר ספר התורה הוא ישמע בו את קריאת התורה. **אם יש לאותם עדים שותפות בבעלות על ספר התורה ודאי שהם פסולים שהרי הם בעלי דבר.**

סרקו ברקוד זה
לצפייה בסרטון
על סוגיה זו

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת בבא בתרא, דף מ"ה

"מכרין רבא, ואיתימא רב פפא: דסלקין לעילא ודנחתין לתתא - האי בר ישראל דובין ליה חמרא לישראל חבריה, וקא אתי גוי ואניס ליה מיניה - דינא הוא דמפצי ליה מיניה".

סלקין לעילא - עולים למעלה (לארץ ישראל)
נחתין לתתא - יורדים למטה (לבבל)

א

הסבר: רבא, ויש אומרים רב פפא, הכריזו והודיעו לכל מי שעולה לארץ ישראל או יורד לבבל - שיהודי שמכר חמור ליהודי אחר, וקא גוי ולקח אותו ממנו בכוח בטענה שהחמור שייך לו, צריך המוכר לפצות את הקונה.

★ | מן ההיסטוריה

העלייה הרביעית

העלייה הרביעית הוא כינוי של גל עליית יהודים לארץ בין השנים תרפ"ד-תרפ"ט (1924-1929). היא כונתה גם "עליית גרנסקי", על שמו של שר האוצר הפולני שמדיניותו האנטישמית דחפה יהודים רבים לעלות לארץ. מספר היהודים שעלו בעלייה הרביעית הוא כ-80,000, רובם הגיעו בעיקר ממזרח אירופה, תימן ועיראק. חלק ניכר מהם נקלטו בתל אביב ותרמו להתפתחותה העירונית. בשנים תרפ"ו-תרפ"ז (1926-1927) חל משבר כלכלי קשה בארץ שהביא להפחתת מספר העולים. תרומתה של העלייה הרביעית להתיישבות הציונית בארץ היתה גדולה, שכן באותו זמן ירדו יהודים רבים מהארץ, והעולים החדשים שהגיעו מילאו את מקומם. הם תרמו להתפתחות התעשייה, לרכישת קרקעות, לפיתוח החקלאות ולהקמת יישובים חדשים.

עולי העלייה הרביעית שהתיישבו ברעננה, רחוב אחוזה (מערב), 1927 (ארכיון העיר רעננה)

דף מ"ד: אחריות נכסים

באשר מתכצעת הלואה בין שני אנשים, פעמים ומצטרף אליה מצב של "אחריות נכסים".

ראובן לזה פסך משמעון, והם כתבו שטר חוב עם עדים: "אני ראובן ליתתי אלה ש"ח משמעון" ועדים חתמו על השטר.

בדרך כלל מוסיפים בשטר גם "אחריות נכסים". כלומר, שהנכסים של שמעון אחראים לשלם את החוב שלו. למשל, אם לראובן אין כסף לפרע את ההלואה, רשאי שמעון לגבות אחד מהנכסים של ראובן, אפילו שראובן כבר מכר את הנכס לאדם אחר. במקרה כזה שמעון יגיש אל הקונה ואומר לו: "אני מצטער מאוד, אבל על הנכס הזה יש לי אחריות נכסים ולכן עליך להעבירו אלי. כמובן, שראובן חייב להחזיר לך את הכסף ששילמת לו בעד הנכס - ובתנאי שכאשר קנית ממנו את הנכס עשית איתו תנאי, שאם אחד המלוים שלו יגבה ממך את הקרקע, הוא צריך להחזיר לך את דמי המכירה".

דף מ"ה: החמור החטוף

לפני שנים רבות, קנה ראובן חמור משבץ כדי לעלות איתו לירושלים לבית המקדש.

כעבר שעות אחדות כבר רכב ראובן על החמור בדרך לירושלים ולפתע התנפל עליו חיל רומאי, נטל את החמור

ואמר לו: החמור הזה שלי, הסתלק מהדרך ואל תפריע לי לרכוב איתו.

ראובן, שלא ידע מה לעשות, פנה אל מוכר החמורים וביקש ממנו שילך אל מפקד הלגיון הרומאי ויוכיח לו שהחמור היה שלו, והמפקד כבר יצוה על החיל החוטף להחזיר את החמור.

אבל מוכר החמורים אמר: זה לא עסק שלי. אחרי המכירה החמור שלך ותסתדר בעצמך.

האם המוכר צודק?

ובכן בדרך זה לומדים שאם יודעים בודאות שהחמור היה של המוכר - הוא אינו חייב לטרח כדי להחזיר את החמור. אבל אם יש צל של ספק אולי באמת החיל הרומאי שחטף את החמור צודק, יש שיטה הסוברת שמחייבים את המוכר שיעזור לו להביא ראיות שהחמור באמת היה שלו ושהמכירה הייתה כדת וכדין.

מתולדותיו

רבקה אלפר

(תרס"ב-תשי"ח, 1902-1958)

רבקה אלפר ז"ל
היתה סופרת ועורכת
ישראלית. רבקה
נולדה באזור וילנה
למשפחת אלפרוביץ',
וגדלה באוקראינה.
בשנת תרפ"ו (1926)
עלתה לארץ במסגרת

רבקה אלפר
(באדיבות לקסיקון
הספרות העברית)

העלייה הרביעית, בעקבות עליית
אחיה ואחותה לפניה, והתיישבה
בקבוצת גבעת השלושה. כעבור
שנתיים עזבה את הקבוצה, אך המשיכה
לעבוד בעבודה חקלאית, עד שנפגעה
בידה ונאלצה לחדול מעבודת כפיים.
היא החלה לפעול במסגרת מועצת
הפועלות והיתה מורה לספרות ותנ"ך
במשקי הכשרה לפועלות. בשנים אלה
החלה לפרסם סיפורים בשם העט
"אלהר". בעיתון "דבר" ובכתב העת
הספרותי "מאזנים". בתוך כך פרסמה
בשנת תר"ץ (1930) את ספרה הראשון,
"פרפורי המהפכה". בהמשך ערכה
את "ספר האחים" וכתבה שני ספרים
היסטוריים: "המתנחלים בהר" ו"קורות
משפחה אחת". רבקה אלפר נפטרה
לאחר מחלה ונקברה בחלקת הסופרים
בקרית שאול.

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

♥ | על המפה

גבעת השלושה

קיבוץ גבעת השלושה נמצא כארבעה קילומטר מזרחית לפתח תקווה, ליד מקורות נחל הירקון. הקיבוץ נקרא על שם שלושה מפועלי פתח תקווה - מנחם גרוילר, שמואל שטרייפלר ואייזיק מרינג הי"ד - שהאשמו בריגול על ידי השלטון העות'מאני והוצאו להורג בכלא דמשק. הקיבוץ נוסד בשנת תרפ"ה (1925) על ידי גרעינים שהשתייכו לתנועת "החלוץ", והיה אחד הקיבוצים בהם התאמנו ועבדו הכשרות הפלמ"ח. בסליקים שבקיבוץ הוסתר נשק של ההגנה. בשיאו מנה הקיבוץ כ-900 חברים. לאחר הקמת המדינה התרחבה פתח תקווה ו"בלעה" את מקומו המקורי של הקיבוץ, ממערב לעיר, ובעקבות זאת הוחלט להעבירו למקום חדש ממזרח פתח תקווה.

חדר האוכל המיועד לשימור באתר קיבוץ גבעת השלושה המקורי (כיום ברחוב ארלזוהב בלב פתח תקווה) (Wikipedia, מיכאל - מיכאל יעקובסון)

סרקו ברקוד זה
לצפייה בסרטון
על סוגיה זו

דף מ"ו: המטריות שהוחלפו

פעם הלך ראובן עם אביו לכר מצוה של בן דוד שלהם. היה זה ליל חורף סוער, הם התעטפו במעילים, פתחו מטריות וצעדו בין השלוליות עד שהגיעו אל האולם בו נערכה בר המצוה.

כשהסתתמה בר המצוה התחיל ראובן לחפש את המטריה שלו, אף הוא לא מצאה. כנראה מישהו לקח אותה בטעות והשאיר את המטריה שלו, וכאמת נותרה באולם מטריה דומה ללא כל בעלים. אמר ראובן לאביו: "מה הבעיה? לקחו את המטריה שלי, אני אקח את המטריה הזו!" אבל אביו חייו ואמר לו: "חלילה. המטריה הזו אינה שלנו ולא ניקח אותה. כך לומדים במסכת בבא בתרא, שאין שום רשות לקחת חפץ של מישהו רק בגלל שחפץ שלי נלקח בטעות."

דף מ"ז: "איש חמס"

כדי לבצע קנין של מכירה זקוקים להסכמת שני הצדדים - המוכר והקונה. כמובן שאם אחד מהם אינו מסכים, אז אין מכירה.

כך זה לומדים שבכל זאת קיימת אפשרות בידי קונה להכריח מישהו למכור לו חפץ ששיוך לו והמכירה תקפה. לפני שנלמד על אותה אפשרות עלינו לדעת שבאמת **אסור לעשות כן**, והעושה כך מכונה **"איש חמס"**, אבל בכל זאת קונה שעשה כך, הקנין תקף.

באיזה מקרה מדובר? ובכן, מדובר בקונה שרוצה להכריח אדם שימכור לו את אחד החפצים שלו. כדי להכריח אותו הוא תולה באויר את בעל החפץ, ואומר לו: "קח כסף ומכור לי את החפץ. לא אוריד אותך עד שתסכים". כרגע שהקונה הסכים, המכירה תקפה. מדוע? הרי הוא הכריח אותו להגיד שהוא מסכים? ובכן, חז"ל אומרים שבכזה מקרה, מאחר שבעל החפץ מקבל כסף, הוא כבר מסכים בסופו של דבר למכור באמת את החפץ.

דף מ"ח: כופין אותו עד שיאמר "רוצה אני"

בתלמוד מבואר שאדם המסרב להקריב קרבן אשר התחייב בו, **כופין אותו על כך עד שיאמר "רוצה אני"**, כמאמר הפסוק בספר ויקרא - "וקריב אותו לרצנו".

לכאורה, אם חשבו הוא רצונו של האדם, מה תועיל כפייתו עד שיאמר "רוצה אני"?

עונה על כך הרמב"ם כי **רצונו האמיתי** של כל יהודי הוא לקיים המצוות ולהתרחק מן העבירות, אלא שיצרו תוקפו ומחדיר לקרבו רצונות הפוכים. ומשהוכה היצר הרע ותש כוחו, **חוזר ונעור הרצון הפנימי לקיים את מצוות ה'.**

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

א. כיצד עושים מעשה קנין במיטלטלין וכיצד בקרקע?

ב. מה ההבדל בין "נוגע בדבר" ו"בעל דבר"?

ג. האם מותר לי לקחת חפץ של מישהו אחר רק בגלל שחפץ שלי נלקח בטעות?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).

הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

הרב שלמה גורן זצ"ל

לאחר הקמת המדינה והקמת הצבא התעוררה השאלה מה יהיה מקומם של החיילים הדתיים בצבא, זאת בעקבות בעיות שהתעוררו לגבי שמירת שבת, כשרות וכדומה. היו שרים בממשלה שהציעו שכל החיילים הדתיים ישרתו ביחידות נפרדות, ורק בהן יקפידו על קיום ההלכה והמצוות כראוי ואילו בשאר היחידות לא יהיה כך. הרב שלמה גורן, שניהן כרב הצבאי הראשי, התנגד לכך בתוקף. הוא טען שפירוש הדבר יהיה שלכל שאר הצבא לא יהיה קשר עם היהדות אם לא ישמרו שבת, לא יאכלו כשר, לא יהיו בתי כנסת וכו'. במקום זאת, יש לפעול לכך שכל הצבא ינהג כצבא יהודי. לשמחתו של הרב הסכים איתו דוד בן גוריון, אשר קבע שאין לפצל את הצבא לצבא של דתיים ושל לא דתיים, אלא יתאפשר לכל חייל בצבא המעוניין בכך לשמור על ההלכה כראוי.

דבר תורה לשולחן שבת

הקב"ה מצווה את משה בפרשה: **"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד"**.

על כך שאלו חז"ל- מה פירוש המילה 'תמיד'? הרי הנרות במנורה דלקו אמנם כל הלילה, אך לא במשך היום, אם כן, מה הכוונה במילה 'תמיד'? עונה על כך האדמו"ר הראשון מגור, רבי יצחק מאיר זצ"ל (החידושי הרי"מ), על פי דברי התלמוד במסכת מנחות, שם נאמר שאפילו אם אדם רק קורא קריאת שמע בבוקר ובערב, זה נחשב לו שהוא קיים מצוות 'והגית בו יומם ולילה', כי ההשפעה של קריאת שמע הזו היא תמיד, לאורך כל היום, הלילה והחיים כולם. כך, גם אם הכהן הדליק את המנורה ברגע אחד, אבל מכוח ההדלקה הזו היא דלקה כל הלילה- זה נקרא תמיד. המילה תמיד היא לא על פעולת ההדלקה, ולא על משך הזמן שהמנורה תדלוך, אלא על ההשפעה התמידית שהיתה למנורה על בית המקדש ועל האדם והעם.

שאלון אמריקאי

1. מהו "קניין חזקה"?

א. אדם שקונה פרה חזקה. **ב.** קניית קרקע באמצעות החזקה בה. **ג.** קניין ששייך לאשה חזקה. **ד.** חתימת עסקה באמצעות לחיצת ידיים.

2. מהו "נוגע בדבר"?

א. אדם שנוגע בדבר טמא. **ב.** שור שנוגע במחלת הדבר. **ג.** אדם שמרוויח משהו מהעדות. **ד.** חפץ שאסור לגעת בו.

3. מהי "אחריות נכסים"?

א. נכסיו של האדם אחראים לשלם את חובו. **ב.** אחריותו של השומר על הנכסים שהופקדו אצלו. **ג.** סוג של ביטוח במקרה של נזק לנכסים. **ד.** אחריות להסתיר (לכסות) את הכסף.

4. מהו "איש חמס"?

א. מחבל בארגון הטרור חמאס. **ב.** מוכר חומס. **ג.** שודד דרכים. **ד.** אדם שמכריך מישהו למכור לו משהו בניגוד לרצונו.

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבעה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

